

УДК 339.9 (075)

Посохов І. М.

д.е.н., проф. кафедри менеджменту інноваційного
підприємництва та міжнародних економічних відносин,
НТУ «ХП»,

Черепанова В. О.

к. е. н., доцент,
проф. кафедри менеджменту інноваційного
підприємництва та міжнародних економічних відносин,
НТУ «ХП»,

Подрез О. І.

аспірант кафедри менеджменту інноваційного
підприємництва та міжнародних економічних відносин,
НТУ «ХП»

АНАЛІЗ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ РОЗВИНУТИХ КРАЇН СВІТУ ТА УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

Формування міжнародних економічних відносин України з іншими країнами базується на унікальному досвіді Великої Британії, Німеччини, Франції, США, Китаю та інших країн. Так, наприклад, реформування ЗЕД Китаю здійснювалося у чотири етапи, перші три з яких характеризуються «поєднанням селективного обмеженого відкриття національної економіки із жорстким державним контролем і протекціоністськими заходами». Четвертий етап – послаблення державної монополії на зовнішню торгівлю шляхом ліквідації ведення експортно-імпортних операцій з продажу натурального каучуку, деревини, сталі та прокату. При цьому продаж зернових, нафти і нафтопродуктів, добрива, бавовни, тютюнових виробів, чаю, цукру, певні види руд і цінних металів, какао та інших сировинних товарів залишаються у веденні державних зовнішньоторгових компаній [1, с. 99].

У 2005 році Китай вніс понад 2000 поправок до законодавчих актів щодо зовнішньоекономічної регулювання, закріпив за державою право «захисту основних галузевих ринків (високі технології і НДДКР, товари виробничого призначення, сільське господарство і споживчі товари). При цьому сфера послуг фактично залишається закритою для іноземного бізнесу» [1, с. 100].

Стимулятором економічного розвитку Німеччини є ЗЕД. Розвинута система фінансування і страхування експортних операцій є основою вдалої ЗЕД. Німецьким фірмам держава надає фінансову підтримку для їх участі в зарубіжних виставках і ярмарках, завдяки чому ініціюється близько 20 % усього німецького експорту, розширяється мережа німецьких зовнішньоторговельних палат [2, с. 6].

Іншими рисами характеризується ЗЕД США. Так, в 2018 році дефіцит торгівлі товарами та послугами в США склав 621 мільярд доларів – найвищий показник за десять років. При цьому дефіцит торгівлі товарами у 2018 році склав 891 мільярд доларів. Тобто США мають профіцит у торгівлі послугами, який дорівнює 270 мільярд доларів. Він включає витрати іноземних туристів, студентів, плату за фінансові послуги та інше [3].

Аналогічна ситуації спостерігається у ЗЕД Японії. У 2017 році вперше за три роки міністерство фінансів Японії «зафіксувало дефіцит балансу зовнішньої торгівлі» [4]. Експорт до Китаю у 2018 році впав на 7 % у зв'язку із падінням попиту на японське обладнання для виробництва напівпровідників, а також деталей смартфонів. Експорт у США в грудні виріс на 1,6 %, в Європу – на 3,9 %. Дефіцит балансу торгівлі Японії з США скоротився вперше за два роки – на 8,1 %. Він пройшов на тлі скорочення поставок автомобілів і автодеталей на американський ринок при збільшенні імпорту з США літаків і нафти. Дефіцит торгового балансу Японії за підсумками 2018 року – 1,2 трлн єн (\$ 11 млрд).

Отже, Японія спостерігає не кращі часи своєї ЗЕД, але треба зазначити, що ця країна здійснює зовнішню торгівлю на відміну від України, високотехнологічними товарами. При цьому Україна збільшила свій експорт до Японії у 2018 році на 30 % [5].

Таким чином, ЗЕД для кожної країни має велике значення. Україна не є винятком. Однак, у 2008, 2009, 2011, 2014 роках зведений бюджет платіжного балансу України був негативний. Останні чотири роки (2015 – 2018 роки) платіжний баланс України має позитивне сальдо, яке поступово збільшується і у 2018 році досягло позначки 2877 млн. дол. США. За перше півріччя 2019 року сальдо також позитивне (744 млн. дол. США). При цьому рахунок поточних операцій, що характеризує експортні та імпорتنі операції товарів та послуг, первинні доходи, доходи від інвестицій, вторинні доходи, є негативними (–667 млн. дол. США). Але у цьому переліку баланс послуг, первинних та вторинних доходів у 2018 році позитивний та дорівнює відповідно 873 млн. дол. США, 2363 млн. дол. США та 1605 млн. дол. США. Найбільший негативний вплив на цей показник мали баланс товарів – 5508 млн. дол. США та доходи від інвестицій – 3526 млн. дол. США [6].

Якщо розглянути експортно-імпорتنі операції за видами товарів, доходів та інвестицій, то у серпні 2019 року експорт продовольчих та мінеральних продуктів збільшився відповідно на 19,7 % та 38,0 %, зменшився з чорних та кольорових металів (на 16 %), деревини та виробів із неї (на 21,0 %), продукції хімічної промисловості (на 12,5 %). Імпорт енергоносіїв в Україну скоротився на 1,5 %, а промислових товарів, товарів хімічної промисловості та продовольчих товарів збільшення відповідно на 17 %, 6,1 % та 5,1 %. Найбільше зростання імпорту відбувалося на продукцію машинобудування – 24,8 %. [7].

Отже, незважаючи на позитивне сальдо платіжного балансу за 2015 – 2019 роки, негативним є те, що експорт України базується на реалізації сировини, а імпорт – промислових товарів.

За даними Укрдержстату «експорт послуг із України за січень-червень 2019 року становив майже 5,9 млрд доларів (на 7,6 % більше, ніж у січні-червні 2018 року), у тому числі до країн ЄС – 2,0 млрд доларів. Імпорт послуг до України за I півріччя 2019 року сягнув 2,96 млрд доларів (на 2,5 % більше), у тому числі із країн ЄС – 1,56 млрд доларів» [8].

Таким чином, сучасний стан зовнішньоекономічної діяльності України характеризується тим, що експорт товарів не перевищує імпорт, а виплати по інвестиціям перевищують надходження. Сальдо платіжного балансу є позитивним за рахунок сировини та послуг.

Таке положення негативно впливає на економіку країни та потребує розробки та впровадження нових методів та інструментів щодо державного регулювання ЗЕД. До них слід віднести [9, С.230]: забезпечення сприятливих умов субсидування, кредитування та страхування експортерів; надання податкових пільг експортерам шляхом встановлення ставок антидемпінгових та компенсаційних мит; проведення антидемпінгових розслідувань та інших.

Список літератури

1. Клімчук В. Досвід КНР з регулювання зовнішньоторговельної діяльності та залучення іноземних інвестицій. *Світ фінансів*. 2010. № 3. С. 96-104.
2. Пісьмаченко Л.М. Досвід державного регулювання зовнішніх економічних відносин у країнах із розвинутою ринковою економікою. *Актуальні проблеми державного управління*. 2007. № 2 (32). С. 232-240.
3. Торговельний баланс США погіршився, попри намагання Трампа зменшити розрив у торгівлі. *Голос Америки*. 2019. 6 березня. URL: <https://ukrainian.voanews.com/a/torhivlja-trump-balans/4815787.html>.
4. Японія зафіксувала дефіцит балансу зовнішньої торгівлі в 2018 році вперше за три роки. *Економіка*. URL: <https://ua.interfax.com.ua/news/economic/560669.html>.
5. Україна збільшила експорт в Японію на 30 %. URL: <https://agropolit.com/news/11953-ukrayina-zbilshila-eksport-v-yaponiyu-na-30>.
6. Платіжний баланс України. *Мінфін*. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/balance/2018/>
7. Платіжний баланс у серпні 2019 року: *НБУ*: [сайт]. URL: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=27033404>.
8. Експорт товарів з України збільшився на 6%. *Укрінформ*, URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2760639-eksport-tovariv-ta-poslug-z-ukraini-zbilshivsa-na-6-derzstat.html>.
9. Скок П.О. Фінансові механізми державної підтримки експортного виробництва. *Причорноморські економічні студії*. 2016. № 10. С. 229-234.